

**LA ESQUELLA
DE LA
TORRATXA**

PERIODICH SATIRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTIS CADA SEMANA

10 céntims cada número per tot Espanya

Números atrassats 20 céntims

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERIA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ

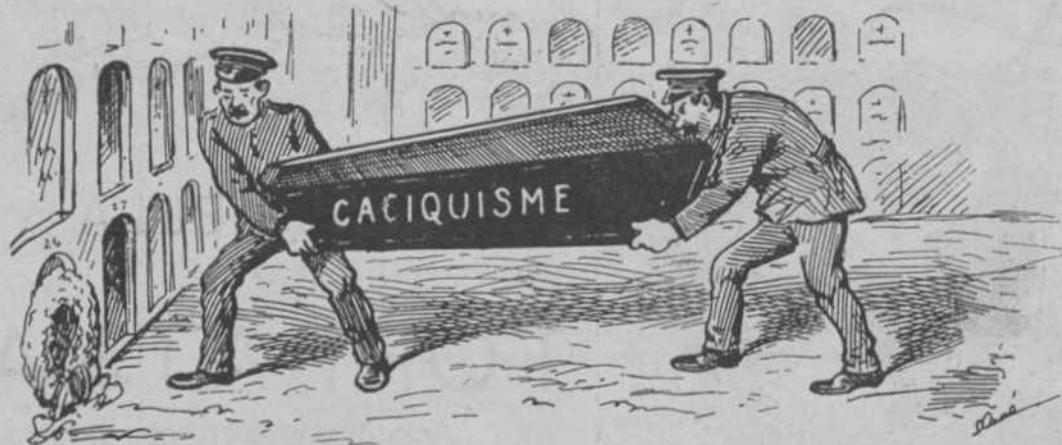
Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas
Cuba, Puerto Rico y Extranger, 5

L' «ORFEÓ PAMPLONÉS» Á BARCELONA

Instantánea de LA ESQUELLA

Els orfeonistas colocant una corona al peu de la estatua del gran Clavé.

CRÓNICA

QUAN l'atapahida multitud que ocupava las intermisións de l'Audiencia esclatà en un aplauso formidable; quan al veure sortir al processat Salvador Riera, lliure de manillas las muñecas, y pujant per última vegada al tétrich furgó carcelari, convertit en una especie de carro triunfal, ressonà un crit estrepitos de «Mori'l caciquisme», hauria pogut sortir per qualsevol dels finestrals del edifici l'president del Tribunal de Dret, brandant la campaneta y cridant ab veu imperiosa:

—Esta manifestación es *impertinente!*... ¡Doscien-
tas pesetas de multa por cada grito! ¡Doscientos cinc-
uenta pesetas de multa por cada aplauso!... ¡Tómese
nota de esos gritos que implican un acto de desobe-
diencia, para deducir el tanto de culpa correspon-
diente!...

La veritat es que un motiu molt especial havia de ser el que movia á aquella multitud, composta de gent de totes les classes socials, a aplaudir y aclamar á un home que tres dies avants se confessava autor de la mort de un altre home, reconeixent ha-
verli disparat dos tiros per darrera y ab una pistola de gros calibre capás de aterràr á un bou, y demanant en sa conseqüència que l'condemnessin á la pena capital, puig ja estava cansat de sufrir.

Sí: un motiu, ó distints motius tots ells especial-
lissims, havian de ser els que induhiren á la multi-
tud á seguirlo victorejantlo fins á la presó primer, y
després, ja lliure, fins á la fonda, ahont, á tall de
diputat regionalista fou obligat á eixir al balcó á
donar las gràcias á la gentada...

¿Es que l'poble considerava heroica la seva acció,
de matar per darrera y fugir, no presentantse á la
justicia sino fins quatre mesos després del fet, quan
tots las sospitas requeyan sobre un innocent?

Llavors ¿qué hauria succehit si en Salvador Riera
arriba á matar á n'en García Victory cara á cara, y
dret, impávit, al peu mateix del cadaver, hagués ex-
clamat:—¡He mort á un cacichi!... ¡M'he fet justicia!...
¡He lliurat al poble?

En aquest cas crech que una senzilla absolutió s'
hauria considerat insuficient... Lo menos, lo menos
s'hauria obert una suscripció popular per erigirli
una estatua en vida. ¿No la té en Sagasta á Logroño?
¿Per qué no podia tenirla á Barcelona en Salvador
Riera?

• • •
L'odi contra'l caciquisme es molt gran avuy... y
dich avuy precisament, porque durant més de 25

anyss tothom á Barcelona ha vingut tolerantlo de bon ó de mal grat... Pero li ha succehit al caciquisme lo que al canti del refrá, que de tant anar á la font á la fi's trencà.

Be hi anà durant un quart de sicle á la font del favor, de la influencia y de la injusticia... Be n'hi hagué de gent que s'hi xalá beventhi á galet y fins á morrol... Be'n produí de satisfacciós y beneficis als que l'tenían agafat per la nansal... Y no's trenca-
va may: fins que un desesperat, enganyat per una bicoca, per uns quants miserables duros, preu de un empleo de mala mort que no venia may, á la fi'l va rompre, y de mala manera, en quant á la forma.

Tant sols al veure els testos escampats per terra, l'poble's va convéncer de que l'scacichs son gent de carn y ossos... y que no estan assegurats de tren-
cadissa.

L'espectacle dels indis mejicans que al contem-
plar als soldats d'Hernán Cortés montats á caball, els prenfan per sers fantástichs tots de una pessa y ademés invulnerables, se repetia á Barcelona y's repetieix á Espanya. El caciquisme sempre á caball del poder... els indis sempre tremolant al véurel ó ajenollantse davant d'ell baix el pes de una especie de temor supersticiós, buydant en son obsequi las butxacás y l'sarró de la dignitat... Ay del que s'atreveixi á atacarlol... El caciquisme es una institu-
ció superior á totes las lleys escritas y per escriure...

Pero aixís com el primer indi que va derribar al primer soldat d'Hernán Cortés, desvanesqué aque-
lla especie d'encis fatídich, de la mateixa manera l'matador d'en García Victory y'l veredicto del jurat tirantlo al carrer net de tota culpa, han vingut á desvanexir l'arrelada preocupació de que contra'l caciquisme no hi havia defensa possible.

Primer motiu de l'alegría del poble, que l'dis-
sapte á la nit atronava ab sos picaments de mans y
aclamacions els carrers més céntrichs de la ciutat.

* * *

Y tot se conjurá per provocar aquella manifesta-
ció tan ruidosa com espontànea, de la qual hi haurà
qui digui que se'n avergonyeix en nom de la culta
Barcelona. Perque vaja, aplaudir á en Salvador Riera... ¿ahont anirém á parar per aquest camí?

Els neguitosos que tal judici remuguin, donan
probas de no coneixer els impulsos de las honradas
passions populars, que si alguna vegada se desbor-
dan, es perque no hi ha hagut prou tacte pera conte-
nirlas.

Pera compendre que un Salvador Riera pogués
véures aplaudit y acusat com un heroe de la patria,
es precís ferse càrrec de l'ocorregut durant el ju-

dici oral, en aquelles tres llargs sessions, que foren altras tantas batallas empenyades entre la presidència del tribunal y la defensa.

No acumularé les censuras contra un magistrat que podrà declararnos *impertinents, desobedients*, y no sé quantes coses més; però si diré que la séva manera de dirigir les sessions no respongué als legitims anhels de la conciència pública.

La idea de que la mort d' en Garcia Victory es un delict comú com qualsevol altre, sense antecedents ni conseqüències, un senzill passament de comptes entre l' matador y la séva víctima, que 'm perdoni l' senyor Bonel, es una idea completament errònea.

Nosaltres, en el seu lloc, no 'ns hauríam atrevit á volgues posar una fulla de figuera sobre les vergonyes del caciquisme, perquè aqueixas fullas, en lloc de tapar, excitan la imaginació. Tampoch nosaltres ens hauríam decidit á cubrir ab la toga de un poder discrecional l' asquerosa llaga de un vici polítich re-

pava de les sévases rapinyas. Y 'ls còmplices y 'ls co-participes de tantas iniquitats no són cadávers com ell. No era, donchs, el gust de remoure las cendres de un difunt, sino la necessitat de acabar per sempre més ab els que l' tingueren per representant de les sévases fraudulentas maniobras, lo que aconsellava una gran amplitud en els debats del judici oral. ¿Qué importava que tirant de una cirera haguessin seguit totas les de la cistella? Millor que millor.

Cabalment la justicia, en son caràcter de moralizadora y d' exemplar, ha de ser com la llum del sol, brillant de plé, sense obstacles, sense núvols, sense còdichs literals, sense togas que la tapin. Ja ho diu l' evangeli: la lletra mata; l' esperit vivifica.

Tot lo que se separi de aquesta màxima es meticulósat, no es justicia.

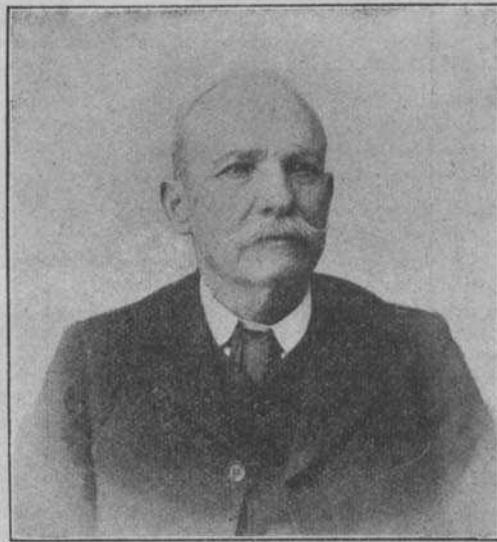
Per això esclata l' poble en aquella ruidosa manifestació del dissapte á la nit. El jurat declará inculpable á Salvador Riera: el tribunal de dret l' hagué

DAVANT DEL JURAT

L' ASSUMPTO DE LA MORT DE 'N GARCÍA VICTORY

JOAN MON Y BASCÓS
Advocat defensor del acusat.

SALVADOR RIERA XARDONA
Acusat, absolt pel tribunal popular.

pugnant, y no per la por de que algú pogués sospitar que en aquesta conducta 'ns hi anava algún profit, que de aquestas sospitas n' estan lliures els magistrats dignes, sino per la convicció íntima de que donant als debats tota l' expansió deguda cumplíam un deber de alta moralitat social.

Que 'ls cadávers son dignes de respecte: cert. Pero més dignes de respecte son mil vegadas els pobles, víctimes de certes iniquitats, contra les quals fins ara no hi ha hagut justícia que hi valgués.

Aixis la causa d' en Salvador Riera podia y devia ser davant del tribunal y davant de la conciència pública el fil per desembullar la troca del caciquisme. Si 's dona l' cas de un home que, sense ofici ni fortuna coneぐada, vivia com un príncep, venent lo que no 's pot vendre, sobreposantse á las lleys que no poden vulnerarse, es precis fer la plena llum sobre aquest misteri. Lo primer que s' ocorre pensar es que aquell home per ell sol poch hauria pogut fer. Per forsa havia de tenir qui l' apoyava, qui participa-

d' absoldre... Y 'l poble, no tenintne prou, completà la sentència condemnant al caciquisme á la vergonya de la picota.

Allí 's troba estacat, arronsat, ab la cara tapada, si; pero tothom el coneix, tothom el senyala y tothom l' escup.

Que hi vagin ara á aixugarlo totas las casacals ministerials, totas las togas hagudas y per haver, que si 'l poble no 's cansa d' escupir, el caciquisme estarà eternament *mullat*.

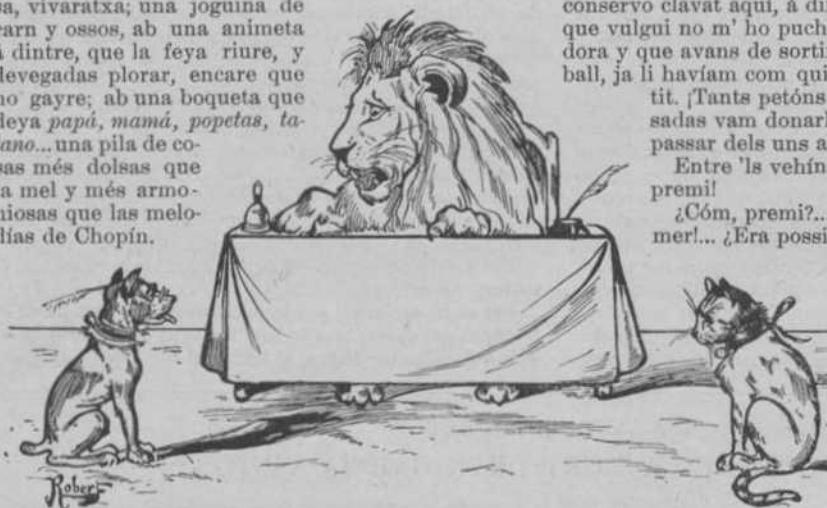
P. DEL O.

CARNAVALESCA

—¿Qué diu? ¿Qué vol disfressar á la seva nena?
—Sí. Y penso durla al ball infantil. ¡S' hi diversiteixen tant, pobres criatures!...
—Ja ho crech que s' hi diverteixen!... Esculti.

Nosaltres també 'n teníam una de nena. Una nena hermosa, vivaratxa; una joguina de carn y ossos, ab una animeta á dintre, que la feya riure, y degudas plorar, encare que no gayre; ab una boqueta que deya papá, mamá, popetas, tano... una pila de coses més dolsas que la mel y més armóniosas que les melodías de Chopín.

NOTA CÓMICA

EL GOS.—Senyor gat, ¿sabria dirme quin' hora es?
EL LLEÓ.—¡Declaro impertinent la pregunta!...

Va venir el Carnaval, y contagiats per l' exemple, animats pels parents y fins crech que excitats per la mateixa nena, vam volgut disfressarla y durla al ball infantil.

Tothom ens ho deya:—¡S' hi diverteixen tant, pobres criaturitas!

¿De qué la disfressarém?

May hi ha hagut á casa assumpto més seriament discutit ni estudiat ab més calma.

Sa mare, ¡mare al fil!, volia vestirla de reyna. No 's contentava ab ménos. Es clar. ¿No era la nena la reyna del seu cor, del seu esperit, de la seva vida? ¿Per què no havia de ser també la reyna del sarau infantil, y com á tal imposar la seva soberanía á tots els demés nens y nenes, que per graciosos que fossin, era impossible que la ignalessin á n' ella?

La tia optava pel trajo de dona gran.—¡Qué 'n serà de mona!—deya—ab el seu sombreret, el seu vestit arrossegant, ventantse ab l' una ma y ab l' altra recullintse la falda...

Jo... jo no sabia per quin cantó decantarme. Veya á la nena tan preciosa, tan soberament divina, que—¡Vestirla com volgueu!—deya.—Encare que la cubriu ab els draps de la cuna; encare que la porteu al ball tal com ara va; encare que l' hi dugueu núia, sempre serà la més bonica de totes.

Podia ser d' altre modo, si era la nostra nena, la nostra alegria, el sol que iluminava tota la casa, ni que 'l cel estés cubert de núvols?...

AL ENTERARSE DEL FALLO DEL JURAT

—¿Toquém el dos?

Al fi vam disfressarla... no ho sé de qué: no me 'n recordo, no vull recordarme'n. Sols sé, perque ho conservo clavat aquí, á dintre del cervell y encare que vulgui no m' ho puch treure, qu' estava encisadora y que avans de sortir de casa pera portarla al ball, ja li havíam com qui diu desgraciat tot el vestit. Tants petóns li vam fer, tantas abrasadas vam donarli, tantas voltas ens la vam passar dels uns als altres!...

Entre 'ls vehíns era un coro.—¡Guanyará premi!

¿Cóm, premi?... ¡El premi, el premi primer!... ¡Era possible, mal acudissin al ball tots els nens fabulosos del qüentos de fadas, que n' hi hagués cap que suprés á la nostra perlleta?...

—¿Veritat que tú serás la més bufona?

Y ella cantava, saltava, picava de mans, plens els ulls de vida y la boca de mots angelicals y rialletas argentinas.

Vam baixar al carrer. No hi havia ningú que no se la mirés. La gent sortia á las botigas, els transeunts s' aturavan pera menjársela ab la vista y embolcallarla ab sos elogis.

—¡Qué bonica!—exclamava tothom:—¡Quina criatura més deliciosa!... ¡Això es una miniatural...

Sa mare y jo 'ns miravam somrient, com artistas que senten alabar la seva obra.

—Si l' jurat del ball pensa com aquests...—deja jo.

—Naturalment que hi pensaré—responia ella, sublevante á la sola idea de que pogués no ser aixís.

L' entrada de la nostra nena á la sala de la festa, que al arribarhi nosaltres estava ja plena de gent, va produir verdadera sensació. Aquesta es la paraula: sensació. Semblava que hi hagués entrat la presidenta, la mestressa, la Venus dominadora d' aquell aixam de bellesas infantils.

—Molt bé! deyan las personas serias.

—¡Es un angelet!—murmuraven las senyoras.

—Si me la donan, me l' emporto á casa!—exclamaven las jóvenetes.

Y la nena, com si comprengués l' espectació de que era objecte, 's passejava pel saló ab tota la gravet d' una dona gran, travessant la concurrencia, que s' obría en dugas alas pera deixar pas á aquella preciositat de quatre anys y mitj.

Lo que allí va succehir aquella tarde es un delsfulls més alegres... y més tristes de la meva vida.

Tot va anar tal com havíam somiat.

La nena va ser l' ídol de la festa. Acariciada per tots els concurrents, petonejada per las mares, festejada pels menuts, alabada pels artistas, que no sabían si admirar més la vivacitat de la seva cara ó l' elegancia del seu vestit, vingué l' hora del fallo y l' jurat va concedirli 'l premi, 'l premi primer que ja nosaltres li havíam adjudicat avans de sortir de casa.

¿Qué va passar després?

Lo que no preveyam, lo que més lluny estavam d' imaginarnos.

Al abandonar lo saló del ball, la pobra criatura, que durant tota la tarda no havia parat, tenia el cap calent, la cara vermelha, el cos abandonat á una lassitud que á nosaltres va semblarnos de tots modos molt natural. L' impressió del acte, el mareig de

tant moviment, el soroll de la música... ¡no havia d'estar cansada, pobretat...

—Tapemla bé, ha de trobarse agitada per forsa; no serà res. Una nit de dormir, y demà ja no se'n recordarà.

Ella no que no va recordarse'n; nosaltres, sí...

L'endemà, comprenent qu'estava malalta, vam cridar al metge.

—¿Qué té? —vam preguntarli.

No va dir res, pero la seva mirada va glassarnos el cor.

—¿Tan mala està?

—Gravíssima.

Y al dia següent se va morir com un colomet, com una estrelleta que s'apaga, com una flor que sense obrir-se's marceix.

—¿Qué diu? —¿Qué vol disfressar á la seva nena? Disfréssila, disfréssila... y dúguita al ball infantil.

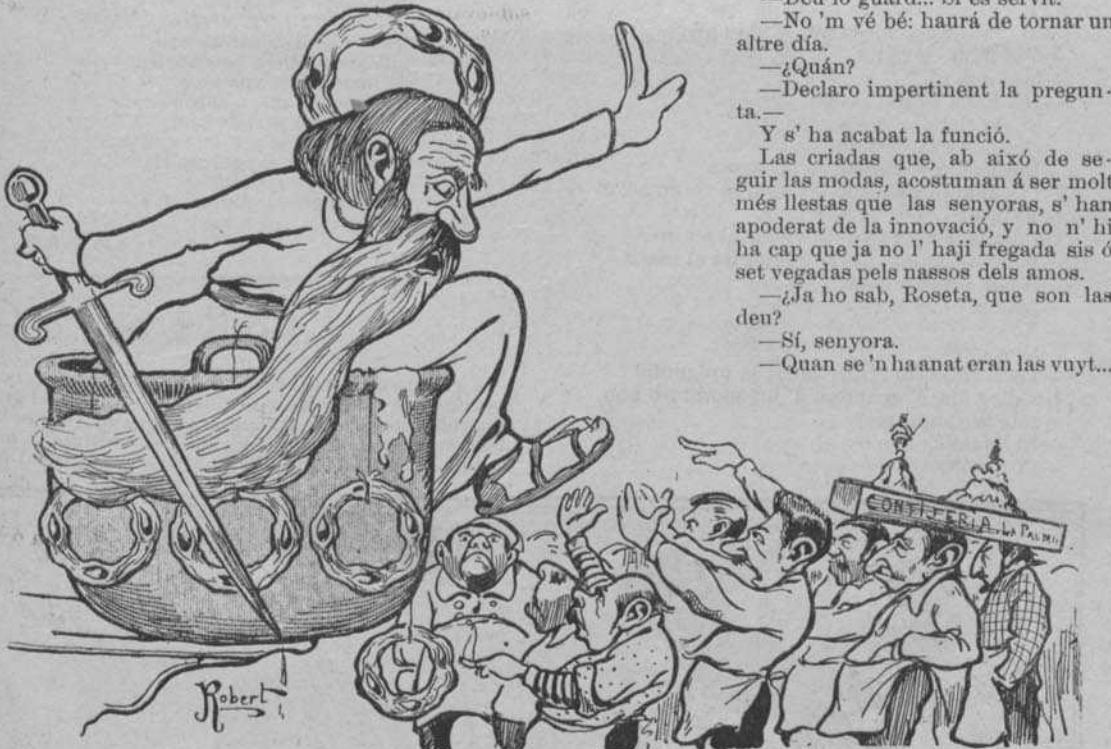
¡S'hi diverteixen tant, pobres criatures!...

A. MARCH

INTIMA

M'han dit que érats molt bonica
y que seria ditxós,
al omplir la teva cara,
vida meva, de petóns.
Que l'mirarse en los ulls negres,
y enrotillar ton tendre cos,

EL SANT DEL DIA

—¡Aquests tortells guardéuvosels!

—Pero....

—¡A mi no se 'm replica!

—¿Per quin motiu no 'ls voleu?

—Perque hi feu massa trafica.

y ajuntar las nostres ànimes
abrrassantnos fort, molt fort,
es la ditxa mes complerta
que 's pot trobá en aquest mon.

Que érats símbol de guapesa
y de gracies rich tresor...
y al escoltar tants elogis
me trobava neguitós
y 'm sabía greu sentirlos,
perque veia que l'millor
dot que per mi posseheixes
era ignorat de tothom.

Que si ets bella com un àngel
y tens tantas perfeccions
que á tothom que 't mira encissas
y li fas sentir amor,
la teva ànima es encare
molt mes bella que ton cos.

ANGEL MIRÓ QUIM

MODA NOVA

L'apotecari de la zarsuela, que cantava que
hoy las ciencias adelantan
que es una barbaridad,

va quedarse curt.

No son sóls las ciencias las que avuy adelantan,
sino tot, tot absolutament.

Fins las modas.

—No saben, segons un modisto del llenguatje, quin
es l'últim figurí de la eloquència humana?

El declarar *impertinent* tot lo que á nosaltres no
ns convé que 's digui.

Exemple: els vé 'l propietari de
la casa ahont viuhen, ab el recibo del
lluguier.

—Deu lo guard... Si es servit.

—No 'm vé bé: haurá de tornar un
altre dia.

—¿Quán?

—Declaro *impertinent* la pregunta.—

Y s'ha acabat la funció.

Las criadas que, ab aixó de seguir les modas, acostuman á ser molt
més llestas que las senyoras, s'han
apoderat de la innovació, y no n'hi
ha cap que ja no l'hagi fregada sis ó
set vegadas pels nassos dels amos.

—Ja ho sab, Roseta, que son las
deu?

—Sí, senyora.

—Quan se'n ha anat eran las vuyt...

—Sí, senyora.

—¿Com es que ha tornat tan tart?

—¿Cóm?... Declaro impertinent la pregunta.—

El procediment es magnífich y vé á omplir un buyt que feya temps se sentia en el tracte social.

Mentres lo que 'ns diuhen no 'ns molesta, ni 'ns contraria, ni 'ns perjudica en lo més mínim, el diálech pot sostenirse sense cap inconvenient.

Pero á la més petita dificultat, tan bon punt ens sentim mortificats, ó atrapats, ó posats en un carre-ró sense sortida, la porta pels bigotis y s' ha acabat la conversa.

—¡Declaro impertinent la preguntal! ¡Declaro impertinent l' observació! ¡Declaro impertinent tot lo que vosté diu!

Confessém que, després dels tranvias eléctrichs y 'ls xubasqueros de goma, no hi ha res tan bonich com aixó per la comoditat del individuo.

Al ball del *Liceo*, una máscara que tras no pochs esforços ni ella mateixa sabia de qué s' havia disfressat, va ser escomesa per un bromista.

—Vas molt eleganta.

—Més que tú.

—¿Es llana aquesta roba?

—Sí, de catell.

—¿De qué vas vestida?

—Declaro impertinent la pregunta.

En la vida íntima, sobre tot en la conjugal, el recurs es d' una eficacia soberana.

Un dia la senyora voldria anar al teatro.

—¿Qué t' sembla, noy?—pregunta al marit.

—No 'm sembla res.

—¿Anem'hi avuy?

—No.

—¿Per qué?

—Per... ¡Declaro impertinent la pregunta!

Un altre dia, s' enamora d' un sombrerou nou.

—¿Me 'l comprarás?

—Ni 'ls mils.

—¿Y aixó?

—Declaro impertinent la pregunta.—

—¿Qué tal? Convinguin en que 'l quiebro es digno d' en *Lagartijo* ó del *Guerrita*.

—Pero ¿quí es el que ha inventat aixó?

—¿Qui?... El... Es dir, no: declaro impertinent la pregunta.

MATÍAS BONAFÉ

CAPAS

Sota la *capa* del cel
que 's una *capa* molt ilisa
hi viu mitja humanitat
burlantse de l' altre mitja.
Donant *capas* de pintura
lo pintó 's guanya la vida;
ab las *capas* de tabaco
fan cigarros... que no tiran.
Ab la *capa* d' amistat...
iquanta gent al mon se 'ns rifa!
Que 's aguantessin la *capa*,
iquants polítics ho voldrían!
Jo mateix; per una *capa*
francament, me 'n aniria
cap-a l' altra part de mon,
puig tinch fret y res m' abriga;
y es trist que caygui malalt
de qualsevol malaltia
y 'm donguin l' última *capa*
un cop mori, de cals vivrà.

LLUIS SALVADOR

LLIBRES

EL PROBLEMA DE LA MUERTE por LUIS BOURDEAU.—Traducció de Benito Menacho Uliberry.—Denotan el gran desarrollo que ha pres la filosofía moderna apoyada en las observacions y el método de las ciencias positivas, la major part de las obras que constitueixen la important Bi-

Encare quedan vells cursis y jovenets de la goma,

blioteca científica filosófica, que veu la llum á Madrit, suscritas generalment per pensadors tan originals com brillants, tan notables per l' amplitud de sos punts de mira, com per las atraccions de son estil. Entre aquestas obras, se distingeix la que tenim á la vista; qual títul: *El problema de la muerte* no pot ser mes sugestiu.

Examinar lo qu' es la mort y sa misteriosa solució, segons lo que han vingut imaginant els pobles desde las edats mes remotas, y segons lo que prescriuen las reglas de la ciencia positiva, constitueix el tema del interessant estudi, saturat d' erudició, nutrit de doctrina y rich en observacions, del modern filosop Lluís Bourdeau, qual sumari es com segueix:

Dedicatoria.—Introducció.—Origen de las ideas de ànima y de vida futura.—Exposició de las creencias relatives á la vida futura.—Examen de las probas de la supervivencia ó siguin: espiritualitat del ànima: simplicitat del ànima y necessitat de compensacions y de sancions.—Limitació y extensió del dret á la vida futura.—Reincorporació de las ànimes: possessió, metempsicosis, resurrecció.—Condicions de llach de una existencia futura.—Condicions de duració de una existencia futura.—Modos de activitat de una existencia futura, ó siguin: funcions fisiològicas semblants ó anàlogas á las de la vida present: funcions psíquicas diferents de las de la vida actual, y funcions socials.—Conclusió teòrica: llei de mortalitat.—Conclusió pràctica: conseqüencias morals.

Las solucions de la mort, baix el criteri positivista adoptat per l' autor de l' obra desvaneixen molts dutes, á la llum clara del raciocini, y resultan extraordinariament consoladoras.

IDILIOS VASCOS por PIO BAROJA.—Forma aquesta obra un dels petits tomet de la Biblioteca Mignon, y en ella fá gala l' seu autor de son coneixement fondo de l' ànima èuska, aixís com de ser un colorista privilegiat, encare que ab certa propensió á emplear els tons oscurs ab preferència als clars y lluminosos, tons per altra part acomodats á la especial naturalesa vascongada. Aixís sos idilis ofereixen un caràcter elegiach, de una tristesa molt penetrant.

ALTRES LLIBRES REBUTS:

La Trilogia de los Pirineos y la critica.—Verdadera corona de gloria teixida per un núcleo de admiradors del mestre tortosí, ab fullas recullidas arreu en els periódichs

y revistas que s' han ocupat de sa notable trilogia, baix el doble concepte de son mérit artístich intrínsech y de representar una afortunada tentativa de restauració de la música nacional. En aquest copiós aplech de judicis encomiasticos, s' hi destacan verdaderos estudis analítichs de Los Pirineos, suscrits per las mes respectables firmas de la critica musical á Espanya, Alemania, Bèlgica, França, Inglaterra, Italia, Portugal y Russia. De manera que l' honor tributat al mestre Pedrell recau en glòria de la nostra patria.

Myrrha-Maria.—Interessant novelia de Oscar Menéndez, esmeradament traduïda pel Sr. Orts Ramos, y donada á la estampa per la casa de J. Manent, formant part de una de aquellas bibliotecas de á pesseta l' tomo, que tant contribueixen á popularizar las obras mes reputadas de las modernas literaturas extrangeras.

RATA SABIA

A una antigua carretonayre

No acostumo poch ni gayre
á dar bombos á ningú;
pro avuy té l' mereixes tú,
graciosa carretonayre.

Tú, que no més per fé un xista
á talld estás aprenent,
quan ja tallavas el vent
(y els vestits) fent de modista.

Tú, que serás carnícera,
y algú t' voldría sols lliura;
tú, que... Lo que vaig á escriure
data de molt temps enrera.

Era quan els carretons
t' eran familiars encare,
y llogant els de ton pare
entravas molt en funcions.

Ab tú llavors s' entenia
el meu aprenent molt bé
per llogar els auto... —¿qué?

—Medontes. Hasta qu' un dia
jo sé qu' heu tingut qüestions
y 'm diu tot serio y formal:

que quan Carnaval arriba tenen humor de fer broma.

LA CATÀSTROFE DE PONT DE VILUMARA

PONT DE VILUMARA, barri fabril agregat al poble de Rocafort.

—Miri, m' ha fet doná un ral
de més, la dels carretóns!
M' ha dit nano patarrell,
y quan el ral li reclamo
me diu:—Que vingui ton amo;
ja ho arreglarem ab ell!—

No cal dir que d' allavoras
no va haverhi pau may mes:
quan no per mor dels diners
per la qüestió de les horas.

Ara l' que no hi discutí
si ho feyas expressament,
ó jo deya al aprenent
que mogués sempre bullit.

Avuy que crech qu' ets promesa,
si l' teu xicot (que molt val)
sab això y s' ho pren á mal,
farà una bona bestiessa;

perque quan ab mí enrahonavas
jo encare no... ini qu' es cas!
tenia pèl sota l' nas,
ni tú à la... taula sopavas.

PEP LLAUNE

TEATROS

PRINCIPAL

Un' altre obra que no ha fet mes que presentar-se y desapareixer: *El Señorito*, de 'n Sánchez Pastor, producció de marcat carácter melodramàtic, y no massa nova ni per l' assumptu, ni pel seu desenvolupament. Un amant burlat mata á un senyoret seductor... *et voilà tout*.

En la execució va distingir-se en primer terme 'l senyor Salvat.

LICEO

¡Y ab quina delicia han respirat els filarmònichs que troben amohinosa la música de 'n Wagner! ¡Y com han omplert el teatre de gom á gom, al sol anunci de que 'n Biel cantaría 'l *Trovador*, y la *Darclee* *La Traviata y Mefistófele*...

Fins els vells semblavan rejuvenir-se.

La fàbrica de 'n Jover, després de l' explosió.

Tornant del enterro de las víctimas. — El poble, presidit per las autoritats locals y las de Barcelona.

Pero resultà que 'n Biel ja fa esforços pera lluirse... casi bé massa y tot. Las notes agudas las treu tornantse tot roig, adelantantse fins á la petxina del apuntador, movent els brassos desaforadament, com si tingüés necessitat de posarhi 'l coll per arrancarlas. Jo no sé fins á quin punt aixó es art.

Un tranquil deya:—Ja tira 'ls pinyols ab la mà: quan no pugui mes els etjegarà ab mandró.

Sort de la Bordalba y la Parsi que 's varen fer aplaudir y sempre ab justícia!

La *Traviata* es una de las partitures que millor li escauen á la Darclee. En el primer acte sobre tot fa gala de una seguretat pasmosa. Y ademés, com á consumada artista qu' es, sab unir al cant, l' expressió justa de l' intérprete que viu un personatje, lo qual no 's veu gayre sovint en l' escena lírica.

Compartí amb ella 'ls aplausos del públic, el barítono Laban que á pesar de l' acció del temps, serà sempre un mestre en l' art de cantar y de donar relleu á un personatje.

En quant als demés intérpretes... *non ragionar di lor.*

Tením per mal escullida l' òpera de 'n Boito, pera fer lluir á una cantant, que 's presenta á donar tres úniques funcions. La part de Margarida queda circunscrita á las escenes del jardí, de la presó, del cel de Grecia, y això es poch, ben poch pera que puga brillar com una estrella de primera magnitud.

La Darclee procurá lluirse... pero als seus admiradors els agrada mes en *La Traviata*, y l' anyoran sobre tot en la *Manon*.

Per altra part no 's vejé gayre ben secundada ni pel Uriarne, qu' es un *Faust* bastant migrat, ni per en Rossatto, que resulta un *Mefistófele* massa rodanxó, casi diríam un diable de bé.

ROMEA

Ja varem dir que l' títol de l' obra del Iglesias era molt sugestiu. *El cor del poble* es sempre una font de sentiments sans y honrats, de desinterés y altruisme. Quan no ho siguerà deixarla de ser *el cor del poble*, en sa significació genèrica y genuïna.

L' autor de l' obra ha concebut un assumptu interessant: tal es la presentació de una família obrera honrada y bona que adoptà com á fill á un nen nascut fora de matrimoni, de una dona de una esfera social mes elevada. Passan 25 anys, sense que la mare natural s' haja recordat pera res del noi: durant aquest temps s' ha casat, pero no ab l' home que l' enganyà y ha quedat viuda y

rica. Llavors es quan pensa ab el seu Fidel y fa gestions pera recobrarlo.

Pero en Fidel s'ha connaturalitat ab aquella bona gent: participa de sos sentiments, de sos ideas y de sos gustos... y com diu ell mateix, ja es massa gran pera que pugui trasplantarlo.

L'aparició del encarregat de la mare per aquella llar tranquila, feliç y aromatizada per la modestia resignada, fà l'efecte de un nívul tapant el sol, tant mes quan entre l'marit y la muller brollan diferencies respecte á lo que deu fer el noy, fillas de un amor mateix, pero entés de una manera molt distinta. El marit vol retenirlo; la muller no s'oposa, ans procura que torni ab la seva mare. En Fidel, no vacila un moment y decideix quedarse ab sos pares de adopció, que si bé no l'engendren, l'han mantingut, l'han educat, l'han fet home, li han donat mes que la seva carn, la seva ànima, incrustantli al escalf de son carinyo.

Y aixó es tot, y ab això sols que no donaria materia sino per un acte atenentse als veils procediments, l'Iglésias n'ha conjuminat tres, tots ells plens de vida y de color. En l'obra apenas si hi ha desarrollo ni diversitat de situacions; pero hi ha ambient, hi ha sobre tot forsa vital y amfílica, dintre de una admirable naturalitat.

Es per això que aquells quadros de un interior obrer resultan tan encisadors, ab tot y que podrà posar-se alguns reparos, á certa falta d'exteriorisació qu'expliqui l'sentiment un tant alambicat de la Madrona; y á la

VELL VERT

—Ayay!... Aquesta mascareta 'm mira d'un cert modo... Veyam, ensenyémla uns mica de mitjó...

forma de alguns periodos declamatori posats en boca de 'n Fidel... Pero això no fa desmeréixer el valor que té l'obra, com á estudi psicològich y com á pintura de tipos y costums de la nostra terra.

Contribueix á abrillantar l'efecte que produeix, l'esmeradíssima execució, confiada á la Sra. Monner, y als Srs. Borrás, Oliver, Soler, Manso y Virgili. No pot demanar-se més. La Sra. Monner es un prodigi de naturalitat, y l'Sr. Borrás viu el personatje, y en una escena del segon acte, feta sobriament y ab una veritat pasmosa y ab un sentiment que arranca de lo mes intim de l'ànima, se coloca á una altura no igualada fins ara per cap mes actor català.

NOVETATS

El melodrama *El hombre del organillo*, plé de las complicacions propias del gènere, no desmenteix el seu origen d'enllà del Pirineu.

Es un de tants, y es de creure que, com molts que se'n representan per el mateix istil, donarà bonas entradas.

Perque, vamos á veure, quin motiu tindran els aficionats per no aplaudir una vegada més el càstich de la maldat y el triomf de la ignorància?

Els dos concerts del *Orfeón Pamplonés* sigueren dos èxits brillants y ruidosos. La massa coral disposa de veus plenes y ben timbrades y de una sólida educació musical que li promet matizar admirablement les pessas qu'executa. Conta ademés ab la excellent direcció del Sr. Múgica, qu'es l'ànima de aquella notable institució, llorejada ab justicia en tots els concursos en que ha pres part.

Entre l'repertori que 'ns ha fet coneixer, doném nosaltres totas las obras traduïdas del francès, per las que conservan el color local del poble basch com la *Rapsodia del Arin*, y las vibracions de l'engresadora jota navarra, que va fanatizar al públich.

Dos obrs catalans executuà també el *Orfeón: L'emigrant de 'n Vives y Los Pescadors de 'n Clavé*, cantantlos en la nostra llengua, ab notable pureza de inflexions y un colorit irreprotxable. Especialment en *Los Pescadors*, els coristes pamplonesos feren alzar al públich de las butacas.

Contents se 'n han anat de Barcelona festejats com se mereixen, aplaudits ab molta justicia, y ab el teatro sempre plé de gom á gom.

Aquesta nit meeting pianistich á *Novedats*.

No parlarà més que un orador: en Quimet Malats, qu'ell sol se basta per entussiasmar al públich, executant un programa de primera, que comprén el *Carnaval de Schumann*, el capricho *Aleste* de Gluck-Saint Saens, la *Sonata* apasionada de Beethoven y una sèrie de pessas de Chopin, el rey del piano.

Ab tals alicients, estém segurs que aquesta nit á *Novedats* no hi haurà puesto per qui 'n voldrà.

CATALUNYA

Dimars, ab motiu del debut dels artistes francesos Mlle. Celia Galley y M. Rabiet va haverhi un plé en aquest teatre.

«Agence Théâtrale» es un espectacle que no va ser del agrado de la majoria, ni podia serho. S'tracta de un treball de imitació ridícula dels grans artistes dramàtics y de concert; y com son pochs els que ha tingut occasió de coneixre l'nostre públich fora de las fototipias de las capas de mistos, resulta d'aquí que no pot apreciar la intenció ni la justesa de las imitacions. Atenentnos á las que nosaltres podém jutjar, dirém que Mlle. Galley no va portarnos á la memòria l'recort dels originals que parodiava, exceptuant la Sarah Bernart que, plàsticamente, va ser interpretada ab molt acert.

Del seu company, M. Rabiet, no cal dirne res mes sino que secunda discretament á la noya.

El públich, com hem dit, va despedirse'n á la francesa.

N. N. N.

UN ARCALDE EN EQUILIBRI

ESQUELLOTS

Las sessions municipals no poden celebrarse al Saló de Cent, perque segóns diuen hi fa molt fret... i y espanta considerar lo que podría succeir si 'ls dits de alguns administradors de *La Pubilla* comensessin á omplirse de panallóns... ¿Cóm ferlos funcionar teñitlos enravanhats?

Aixís es que fins que s'haja provehit á la instalació dels aparatos de calefacció, ab tots els ets y uts, no hi ha que pensar en que pugui utilisarse aquella sala gloriaza i y de tanta historial...

Pero dada la calma que presideix en totes las obres del Ajuntament, ¿no podria succeir que 'ls traballs de calefacció no quedessin llestos sino fins per allí á entrada d' estiu?

Ja veurán com llavors se dirá que hi fa una calor inaguantable... y tampoch s'hi celebrarán las sessions, fins y á tant que hi quedin instalats uns aparatós frigorífichs.

Per camàndulas á la Casa gran.

• • •
¡Que al Saló de Cent hi fa fret!... Si per cas es per que volen.

Celébrinse sessions ben mogundas, procúris que 'l poble hi vagi, y ja veurán quina escalfor!

Els antichs concellers no eran per cert tan fredolichs com els actuals regidors. O sino, arrabinse al Museo de la Historia: allá hi trobarán el *calorifero* únic qu' empleavan aquells benemérits de la ciu-

tat, consistent en un gran brasero xapat de llautó y clavétejat.

Al entorn de aquell brasero, discutian patriarcalment, ab la ventatja de poder aprofitar el caliu pera torrarhi las castanyas.

Que no eran ells homes pera menjárselas crudas, com els sis golafres del embotellament.

Fan mal els entusiastas de *Els Segadors*, en cantarlos per tot arreu vingui ó no vingui á tom.

En primer lloch perque representan una época de trista recordació per Catalunya, propia sols per ésser olvidada. ¿Qui no sab que, á conseqüencia del alsalment de 1640, la terra catalana va quedar repartida entre dos nacions, en qual estat encara continua?

En segón termé, la tal cansó, musicalment, té un ayre de absoltas que fa caure l' ànima als peus.

Comprehend que 's cantessin quan el govern de Madrid els privava. Llavors el cantarlos involucrava un acte de protesta. Era alló de:—Aixó no vols, aixó haurás—y estava bé.

Pero avuy que la tal cansó no troba trabas, hauria de compendre's que varen tenir molt mala mà 'ls que l' erigiren en himne de las reivindicacions de Catalunya.

* * *

Pero jo ja ho veig: venen els navarros á Barcelona y entonan el *Guernikako-arbola*. Y tot desseguida hi ha qui diu:—Nosaltres també 'n tenim un de *Guernikako*.—Y vinga pet de *Segadors*.

No hi ha entre 'ls dos cants sino una petita diferencia. Els accents del himne vasch enlayran: els ecos de la trista cansó catalana deprimeixen.

Y á més, com no sempre tothom està disposat á que 's torbi intempestivament la serenitat de certas festas, succeeix á voltas lo que va passar diumenge á la gran sala del Palau de Bellas Arts, que casi al mateix temps que la *sega* va realisar la *batuda*.

Lo qual no té res d' edificant ni pels *segadors* ni pels *batadors*, ni sobre tot pels hostes forasters obligats á presenciar un espectacle tan desconsolador.

Recullit als corredors de l'Audiencia, un dels días de la celebració d'el judici d' en Salvador Riera.

Un ciutadá s' adona de que l mestre Nicolau forma part del jurat.

—¿Qué hi vé á fer aquí—diu—el mestre Nicolau?

—Que sé jo —respon un altre;—deu haver vingut pera posar el judici en sofia.

**
Quan més atapahida estava la multitud, ressona la veu dels agutíls anunciants la presència de un magistrat, al crit repetit de: —¡Pasó!... ¡Pasó!...

Un tranquil: —¡Ayay!, que jugan al domini, no á l' Audiencia?

La catàstrofe de Pont de Vilomara, que tan fondament ha impresionat al públic, ens mogué á enviar al nostre fotògrafo á treure algunes instantànies, que publiquem en el present número.

Tant de bò que la vista de tants horrors mogui á les ànimes piadosas á acudir en socorro dels pobres màrtirs del treball!

Avanta desapareixen els valors continguts dintre de las cartas que circulaven pel correu.

Ara desapareixen fins las lletres de cambi.

No son pochs els comerciants que, després de reclamar una segona per haverse extraviat la primera, quan acuden á ferla efectiva's troben ab que aquella ja ha sigut cobrada...

[Y encara dirán dels nostres empleats de correus! Son molt gelosos y molt llestos... y de un quant temps ensá jso n' *molt amants de las lletres!*

Una *espanyolería*, verdaderament graciosa.

Per ensenyar caligrafia als alumnes del Institut ¿saben qui ha sigut nombrat?

[Un professor de gimnàstica!]

Seguint per aquest camí, es de creure que 'l dia que quedí vacant el càrrec de mestre d' esgrima, 's donarà la plassa á un canonje de la Catedral. ¿No 'ls ho sembla?

Aconsellém, de totas maneres, al gimnasta-calígrafo, qu' en las horas de classe no's distregui. No fos cas que confongués las espècies, y en lloch de fer trassos y perfils fés contraccions.

O *pianxes*, qu' encaraseria més divertit.

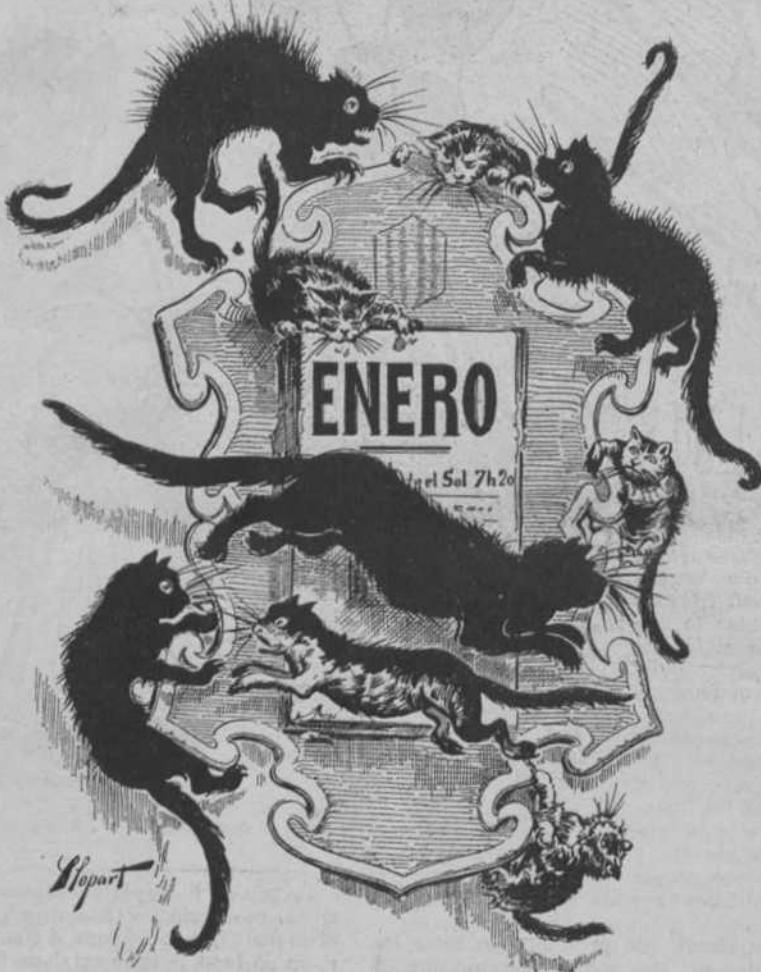
Ab verdader desconsol hem sabut la mort del honrat ciutadá don Joseph Gomila y Camí, pare de nostre bon amich el distingit escriptor don Sebastià Gomila, á qui, al igual que á tota la seva família, accompanyém en el fondo dolor que 'ls afligeix.

L' arquitecte Doménech y Estapá, autor dels planos del nou hospital de Sant Pau, premiats en públic concurs, s' ha vist suplantat per en Doménech y

Montaner, diputat regionalista, en la forma qu' expressa 'l següent pàrrafo de un comunicat que vegé la llum en las planas de *La Renaixensa*:

«Posteriorment acordà la tutoria canviar lo terreno que tenia adquirit al terme de Sarriá per altra partit en dos per la Travessera de Gracia y junt al que posseeix desde temps l' Hospital de Santa Creu per aixecarhi un nou hospital, y la Junta d' aquest últim, posposant al arquitecte que desde molt temps desempenya 'l càrrec d' arquitecte de la casa, y sense tenir en consideració 'l concurs celebrat y 'l premi otorgat, exigeix que fassi uns nous planos en Doménech y Montaner, *pel sol motiu dels amics de causa que figuraren en dita Junta. Ja comenza á treure 'l nas lo nou caciquisme, ab pitjors circumstancies*

GATADA

Els amos del Janer.

NOTA TRISTA

— ¡Cinch se�manas!... ¿Encare no se 'n cansan aquests amos de tenirnos sense pa?

que l' que teniam, perque ni sisquera té las bonas formes.

**

Després de aquesta manifestació del interessat, poch hem de dir nosaltres.

Bastarà fer notar que tot just passada la primera pedra al nou hospital, ja tenim dos cassos.

El del senyor Doménech y Estapà, ferit en el seu amor propi y en els seus interessos.

Y l' del senyor Doménech y Montaner, malalt del tifus caci-quista. Una malaltia que, de segur, li privarà l' us de la paraula perra donar explicacions, però no la facultat profitosa de suplantar al seu company de carrera y toca-yo d' apellido.

Cosas que hi vist en el Liceo. En el Trovador, en Manrich reb una carta dintre de un sobre en-

A TOCH D' ESQUELLA.—LAS NOVAS COSTUMS DE LA CASA GRAN

—Brillo, noys, à dintre que ara al que no es puntual li netejan la menjadora.

gomat, que sembla sortit de la tenda dels Andalusos. Bé es veritat que 'ls guerreros que l' rodejan portan tots ells espasí de oficial de artilleria.

En *La Traviata*, qual acció se suposa en el sigeix XVII, Violeta té à casa séva un hermós piano de xi-cranda nou de trinca, y quan escriu la carta al seu Alfredo, ho fa ab una ploma d' acer.

Vaja que la direcció escènica del Gran Teatre es una càtedra de indumentaria, ahont sempre s' hi aprenen coses novas.

La sessió necrològica dedicada à n' en Víctor Balaguer pel *Foment del Traball Nacional*, contrasta dolorosament ab l' olvit en que l' *Ateneo Barcelonés* ha vingut tenint fins ara al il·lustre literat, al qui ab més decisió va contribuir sens dupte à despertar l' esperit de la terra catalana, tant ab les sévases poesies, com ab la séva *Historia de Cataluña*, impregnada de noble y fervorós entusiasme.

Si no existissin altres motius, aquesta mostra de ingratitud y desconsideració faria antípatichs als elements que predominan en aquella casa.

¡Fins els fabricants del *Foment* han hagut de donar una llissó als que tan presumen de intelectuals, sense fer res per l' enaltiment de las lletres catalanas!

No cal queixarse de que l' instrucció à Barcelona vagi de capa cayguda. ¿Qui serà capás de afirmarlo, sabent que s' ha obert y está en pleines funcions una escola de tauromàquia, baix la direcció del catedràtic *Cara-ancha* y l' concurs del auxiliar *Puyita*?

Un se derriteix de gust veient aquests progressos, sobre tot al considerar que, desde l' primer dia, acu-

den 32 minyons y 5 noyas á rebre las sabias enseñanzas de tan ilustres catedrátichs.

Vaja que si l' nou Ajuntament ha de protegir una ensenyansa, es aquesta del torel... y podría començar á ferho instalant una casa de socorro en qualsevol dependencia de la nova escola.

* *

Y no 's pensin que me 'n burli, no, senyors. La cosa es prou seria y de verdadera trascendencia per lo que respecta á Barcelona.

Jo fins m' atreveixo á impetrar la cooperació del meu estimat colega *El Liberal*. ¿No li sembla que sostinent una bona escola tauromáquica, al cap de algún temps tindriam molts toreros; y que tenint molts toreros podríam dedicarlos á la solució del ja mitj olvidat problema de l' extinció de la mendicitat?

En el ball del Liceo.

Un senyor casat ab una dona prima y simpática, balla ab una amiga d' ella per cert molt revinguda.

Y aquesta li diu á cau d' orella:

—Vaja, que l' Amelia es una dona encantadora, y sembla mentida que, sent aixís, s' atreveixi á insinuarne certas cosas.

Resposta del marit:

—Questió de gustos. ¿Cóm creuria vosté que jo sempre he preferit la cantitat á la qualitat?

UNA MENEGILDA

—¿Y nosaltras?... ¿Quín dia fem un maletin, y 'ns declarém en juerga y obliuem al senyoriu á fregarse ell mateix las rajolas?

DEGENERACIÓ

El govern està en mans de la gent cínica que no té fé en cap mena d' ideals; á la sombra d' un régime indigne medran tan sols barruts y descastats.

L' honradés sent horror á la justicia per créurela venal; aquell que té algun quarto se l' amaga per por dels empleats; quan algú busca protecció y amparo may en l' autoritat las pot buscar perque en aquest país fins s' ha perduta la noció de lo que es l' autoritat.

Tot es un desgabell; suran els pillos y mentres portan ells el cap ben alt, la moral, la decencia y la vergonya han de creuhá els carrers ab el cap baix.

Pro el poble, qu' entre tant se neguiteja, de son ensopiment surt al final y bullintli la sanch, plé de coratje valent surt al carrer llenant fort clam... ¿Indignat contra els vils que l' esclavisan? Cal res d' això: irritat perque li prohibeixen doná en San Sebastián el bárbaro espectacle de corre pels carrers bous ensogats!

¡Pro, calla! Aquests crits que ara retrunyen per l' espay son crits d' entussiasme son viscas delirants.

El poble va corrent darrera un home ab forts aplaudiments, issantlo en alt... vol sentirli la veu y vol que surti al baleó á perorar...

¿Aquell home deu ésser algun apóstol, ó un gran geni, ó un sabi...

¡Cà: qu' es cas! Es un home que un dia á un altre va matar. Ni sent l' executor d' una justicia filla d' un impuls sant, s' ha vist may que al butxí portés en palmas el poble mes salvatge ú obcecata.

¿Donchs quin dia veurém al poble alsarse per una causa gran?

JEPH DE JESPÚS

QUENTOS

En una exposició de pinturas:

—Digui jove—pregunta una senyora á un erudit—¿quán temps fa que va morir D.ª Inés de Castro?

—Cosa de uns cinch sigles—respon l' interpelat.

Y la senyora exclama:

—Mare de Déu, y cóm passa l' temps!

Últim recurs de un amant desdenyat.

—Adeu senyora, adeu per sempre: 'm retiro per no tornar mai més. Pero avants voldria demanarli un favor: serà l' últim.

—Digui.

—Me permetrà que de quant en quant me li apa regui en somnis?

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Impremta de LA CAMPANA Y LA ESQUELLA, Olm, 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

Obra nueva * Acaba de publicarse * Novedad

Colección Diamante (Edición López)

TOMO 80

ELENA

NOVELA DE UN CAPUCHINO

POR

ENRIQUE MURGER

Un tomo en 8.º de más de 200 páginas con una elegante cubierta tipográfica á varias tintas, **2 reales.**

Obra nova de
ENRICH DE FUENTES

APLECH

COSAS DE L' AMOR
RECORTS Y CANSONS
ENSAIG

Un tomo
en octau,
Ptas. 3.

TAPAS AB PLANXAS DAURADAS

PERA ENQUADERNAR

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

del any 1901

Tapas solas.	:	:	:	Ptas. 1'50
Tapas y enquadernació.	:	:	:	2'50

Barcelona á la vista

ÁLBUM DE FOTOGRAFÍAS DE LA CAPITAL
Y SUS ALREDEDORES

encuadernado con elegantes tapas en oro y negro,

Ptas. 8

Montserrat á la vista

ÁLBUM
DE LA FAMOSA MONTAÑA CATALANA
encuadernado con tapas á la inglesa,

Ptas. 2

Demá dissapte

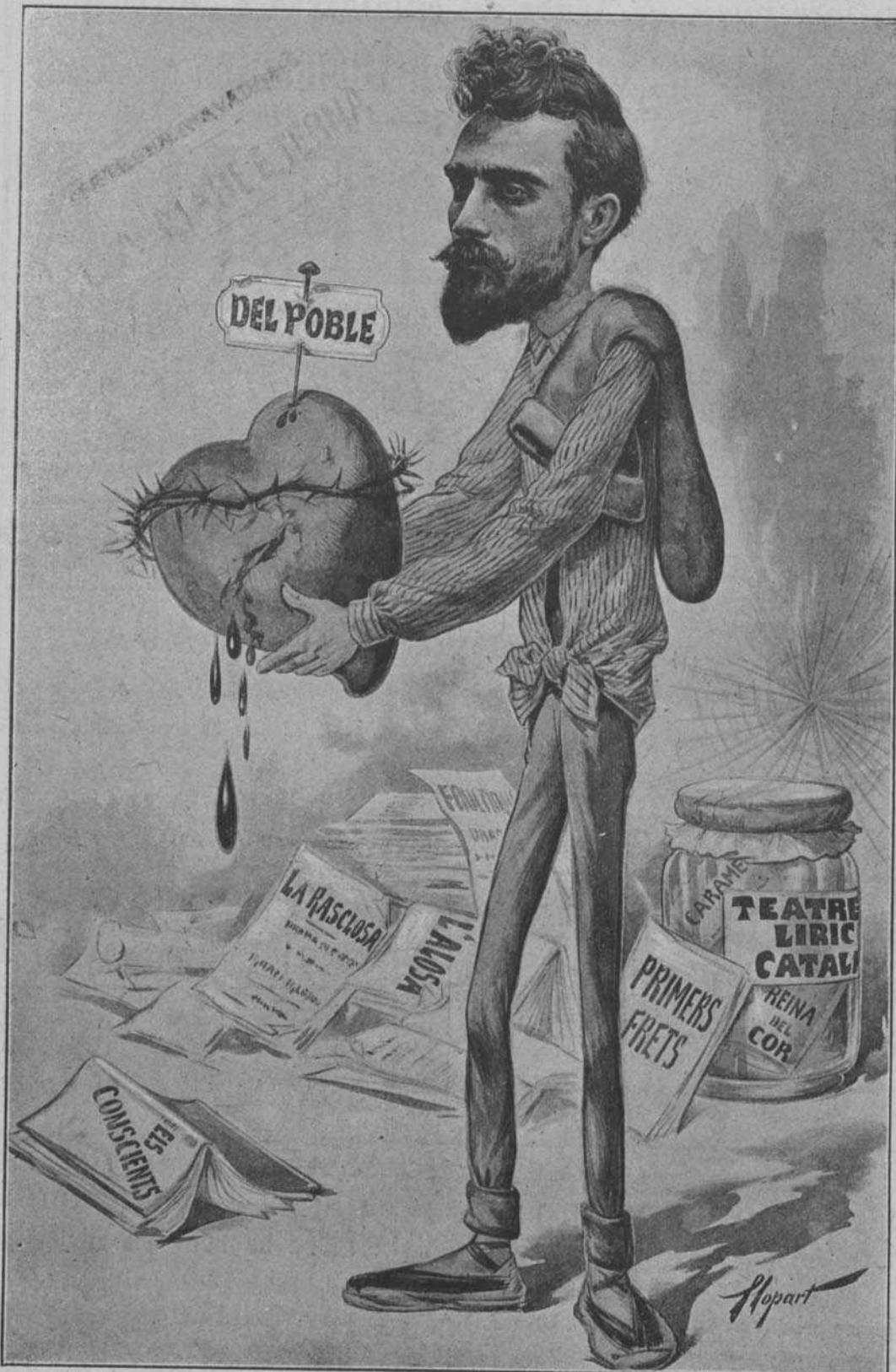
LA CAMPANA DE GRACIA

publicará una extensa informació gráfica de la
CATÁSTROFE DE PONT DE VILUMARA

Fotografías del lloch de la desgracia. Instantáneas del entierro de las víctimas, obtin-gudas pel enviat especial de LA CAMPANA. * 5 céntims el número. *

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de ditas obras, remetent l' import en llibransas del Giro Mútuo ó bé en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrà á volta de correu, franca de ports. No responem d' extravios, si no 's remet ademés un ral pera certificat. Als corresponents de la casa se 'ls otorgan rebaixas.

IGNASI IGLESIAS

Un autor català, alt y ferm com un pí,
que anirà molt enllà, sense moure's d'aquí.